

אפפל, "תשמרי בבטן", מקשר בין מחלת מעיים לבין תשוקה לכתיבה של ילדה למשפחה קשת יום, פלי-טה מאירופה. הילדה נשלחת בגיל 13 לתל אביב ללמוד ספרות כדי שיהיה לה מקצוע, וחולמת על כתיבת ספר רות. אופן הכתיבה – השרשור המי-לולי הקדחתני הממעט בסימני פיסוק – ממחיש בשפה את התולעת שמחור-ללת בבטן הילדה את ה"שרשור" או השלשול שלה. ושניהם מגלמים, הכ-תיבה והשלשול, את דרכה להיפטר ממה ש"נשמר בבטן", וכך להירפא. ובדרך, קפקא, שביומניו תיאר את סבלו התכוף מעצירות, מאוכזר כאן עם "הגלגול" שלו כסופר שכל כותב מתחיל היה רוצה להידמות לו. המש-חק של אפפל עם המלים והמושגים גלגול, שלשול ושרשור הוא נפלא והופך את הווידוי הזה לסיפור מש-כמו ומעלה.

סיפורה של אילנה ברנשטיין, "מוזיאון הויכרון", מתייחד בכך שהוא מנסה לנסח את הבעייתיות שבכתיבת זיכרון. השאלה הנשאלת בין השו-רות, וגם בהן, היא אם העובדה שסי-פור מסוים מסופר כזיכרון הופכת את ההתרחשות בו לפחות בדיונית מאשר בסיפור שהוכרו מראש כבדיון. האם יש בכלל אפשרות ממשית לספר לא-בדיון? גם נאווה סמל מספרת סיפור מטא-ז'אנרי, שבו היא מפקידה את הזיכרונות שלה בידי ה"ארכיאולוג העתידי". סמל נוטה יותר לפנ הכ-ללי ומקפחת את האיוון העדין בינו לבין הסיפור הפרטי המיוחה, שמפ-ציע רק לקראת תום הסיפור ואיננו מעובד לתוכו עד תום.

סיפורה של נטליה ויולטיר, "זימה הבתים עושים", מקפח את האיוון בין הפרטי לכללי מהכיוון השני: הוא נשאר יותר מדי בממד האישי, כנ-קודת התצפית הילדית-נערית, ואינו מצליח ליצור באמצעותה דיוקן ממש של עיר או של תקופה. הפ-תיחה, שמנסה לשרטט חוויה עירו-נית של ילדה להורים פרודים הנעה בין שני בתים, בתקופה שבה לתופעה זו היתה פחות נראות בחברה היש-ראלית, מעניינת ומבטיחה, אך משהו אובד בדרך.

בין לבין מצויים בגיליון טקסטים ברמות כתיבה שונות, ואציין עוד את סיפוריהן של שהם סמיט וגלית די-סטל אטבריאן בין הבולטים במיוחד לטובה. יפה גם השילוב של "לא לג-עת בידיים", קטעים מעובדים מ"ורד הלכנו" של לאה אינג, כמין תב-נית-אם של ספרות וידיית במיטבה. ובאופן כללי, אף על פי שאינו חף מבעיות, כתב העת "פטל" הוא קריאה להתנסות כתיבתית קצת שונה מהצ-פוי והוא ראוי לברכת הדרך.

ילדת פלא

אם פולשת לתוך תודעתה של בת שלעולם לא תוכל לדבר. הרומן "איילה עפה" הוא גלקסיה אינטימית, ביתית, של עולמות פנימיים מתנגשים מאיה גז

איילה עפה

רויטל איתן. הוצאת כרמל, 215 עמודים, 74 שקלים

הזל של איילה השתבש. היא נולדה דקה מאוחר מדי. כשהיתה בת שנתיים עברה אירוע מוחי ואחריו עוד אחז. כך צברה את הונה הבריאותי בעולם. הון מקולל שמקבע אותה כישות עתירת חושים, תחושות ורגשות – אבל דוממת, שאינה מסוגלת להביע את נפשה הגואה מרגש, כמעט מתפוצצת מרוב נשמה, שנ-ערמת לה שם מבפנים. היא אינה יכולה להוציא הגה מהפה ולשתף את האחרים במחשבותיה הצבעו-ניות, בשפתה העסיסית והחושנית. שפה מלאת תשוקה שמצטברת, גואה בחלל גופה, נוגעת בכל אחד מעצביה ואינה מצליחה להיקוות החוצה.

אותן מלים שלא נאמרות היו עשויות לשנות את העולם שלה ושל הסובבים אותה. למלים הללו ממתנים בני משפחתה, מביטים בה בצפייה שלא תתממש. משום שפיה של איילה הוא חדר לידה סיופי שסובל מ"לידה תקועה"; חדר לידה שבו לא נולד אף תינוק, אף על פי שכל רגע מבשיל משהו במוחה עתיר ההבנה והרגש.

מי שקיבלה עליה את מלאכת הדברור של איילה היא אמה. היא

עופה. פגיע לעולות העולם

צילום: שרה בראון

עוולות, שהוא אפילו אינו מודע להם בתמימותו האינסופית. האם הבחירה בשם איילה כדי לייצג את גשמיותה של הבת היא מעין משאלת אם כמוסה לכת של-עולם לא תהיה לה? ייתכן שכך הד-בר משום שהאם בוחרת בחיה נוספת כדי לתאר את תודעתה של הילדה, או ליתר דיוק, את המחסום בין מח-שבתה המהירה לבין החומה הבצורה של פיה: הפרפר.

היא בוחרת בפרפר כדי להמחיש את מקצב הדמיון של איילה. חוט המחשבה שלה ויכולת הדיבור נית-קו זה מזה וכנפי הפרפר מרפרפות במהירות כשאיילה מתרגשת. הפר-פר מתעופף מולה ודבריה של איילה מהדהדים אל מול הקורא במקצב מהיר של עפעוף עיניה. מחשבתה מסתערת על מסלול הריצה המרתו-ני בשפתה הדמיונית הייחודית רק לה, שהופכת את הספר למילון שמ-סייע לתרגום מחשבתה. לפי אמה של איילה, בתה הוגה כמה הברות, והאם הופכת אותן למילון קטן כדי להוכיח, בעיקר לעצמה, שבתה מדברת; לקוות שתעלה קצה של מלה על דל שפתיה. התא המשפחתי הזה הוא קטן ואינטימי ומונה שלוש נפשות עיק-ריות: איילה היא השמש. לעתים היא מאירה את הבית ולפעמים היא מכבה אותו. סביבה מסתובב העולם כמו גם הלוויינים "אמא" ו"ע"מ" שהוא עמרי אחיה, כפי שהיא מכנה אותו בשפתה

משמשת מתורגמנית של העולם ליל-דה ושל ילדתה לעולם. הספר חולש על תודעתה של איילה, על מחשב-תה המהירה, הבהירה והעשירה. הוא מציג את 18 שנות חייה הראשונות תוך שהוא נפתח בשלישייה של קו-לות: קולה שלה עצמה, שמדהדה רק בין כתליה; קולה של אמה, נציג-תה עלי אדמות; וקולו של אחיה הב-כור, עמרי. אלו הן שלוש התודעות של שלוש נפשות שנועות, נמשכות זו לעבר זו באהבה, והודפות זו את זו בייאוש ובעייפות.

איילה היא חיה קלת רגליים, שדוהרת כל כך מהר עד שנדמה שהיא עפה. האיילה שבסיפור היא כבדת רגליים ואטית הליכה. רגליה נתונות בנעליים אורתופדיות שחר-רות, כשני סדים שמייצבים ומקרק-עים אותה כעוגן לאדמה. זה אחד מפ-תרוונות המזור לרגליה הנפוחות, שהן רק אחת מבעיותיה הרפואיות הרבות. גם ידיה אינן קלות תנועה והיא אינה שולטת בהן. כל כוונה טובה לליטוף הופכת לטפיחה במקרה הטוב או למ-כה מכאיבה במקרה הגרוע.

איילה אינה דקה ואינה קלת רג-ליים. היא אינה האיילה החופשייה שמדלגת חסרת דאגות ושמחה בחל-קה ביער עבות. אבל איילה מזכירה בדמותה התמימה והילדותית, שלעו-רם לא תתבגר, את במבי – אותו קו-רבן נצחי שיישאר אהוב אבל פגיע כל כך לעוולות העולם הסובב אותו.

הייחודית והבלתי נשמעת. חלליות נכנסות ויוצאות מחייה של איילה כמעגל השני שסובב אותה. אלו הן דודותיה; "ספתא"; יוני-הלו" ודורון, בני זוגה של אמה; הכלב מקס; וליו, המטפלת שלה.

אביה של איילה נפקד מהסיפור הוא אינו נוכח לא בלידתה ולא בע-לילה. הריק הגברי שנפער מתמיה ולא מצליח להתמלא על ידי האח או בני הזוג של האם. הפער הגברי שנו-צר הופך את הספר לנשי ביסודו, לס-פר של אם ושל בתה המיוחדת. ספר על אשה שבחרה להקדיש את חייה לנשמה הנקבית שבקעה ממנה, ישות יצרנית של מחשבות, רגשות ודמיון עז שלא תוכל לעולם ליצור מלה משלה.

אך הספר הוא אחיות עיניים, או שמא אחיות אוזניים. בדומה לאיילה, שאינה מסוגלת להגות מלים, גם מה-דמויות האחרות – האם והאח – נג-זלה יכולת הדיבור. תודעת האח עמרי מוצגת באמצעות היומן שהוא כותב; יומן שמוצאת אמו, קוראת בו בסתר ולבה נרעד אל מול נפשו השסועה של הבן ה"רגיל". היא עומדת נכוחה מול הקריעה שלו בין הצורך להיות יחיד ומיוחד לאמו – יכולת שנגז-לה ממנו עם הולדת אחותו המיוחדת ממנו – לבין אהבתו אליה, אל אותה אחת שגולה ממנו את הווייתו כבנה של אמו.

הקול השלישי בספר, קולה של האם, הוא כביכול היחיד שנשמע, רועם ולוחם בהחלטיות נשית אס-רטיבית בתוך חלל העלילה האינ-טימי, מול עולמה הפנימי של הבת וכתבת היומן של הבן. אך זו אשליה משום שהאם לא תמעל באמון ילד-תה ולא תתעלה עליה באמצעות יכו-לת הדיבור שנגולה ממנה. הסימביוזה בין השתיים לא תאפשר את הפר-דה, ההבדלה, הניתוק של האיבר שנ-קרא "איילה" מגופה של האם. דיבור יהיה בגידה.

רגע לפני תום הרומן, בין 40 עמו-דיו האחרונים, פותח הבן עמרי את יומנה עתיר החריצים של אמו, את "המחברת הסודית" שבה היא כותבת ללא הרף. רק שם, רגע לפני הסוף, מתגלה לקורא כי גם קולה של האם אינו מהדהד ברומן. אלו הן מלותיה הכתובות שמלטפות את ילדיה מב-עד לעלילת הספר הזה. בקריאה שלו, ככל פינה, וולגות דמעות הקורא מע-צמן: על תכולתה של מזוודת המול שאיתה נולד כל אחד; על ההפתעה שטומן בעצם לידתו כל ילד להוריו; על כך שכל אחד, יחיד ומיוחד בדר-כו שלו, מזוין את העולם, לעתים רק ככמה מילימטרים, בוכות כוח הרגש והיכולת לחלום.